

Cherchez la femme

Het archief van El Ele

Enkele jaren na de komst van vooral Turkse arbeiders kwamen in Gent de eerste initiatieven voor nieuwkomers van de grond. El Ele, een wijkgebonden werking die vooral in de Rabotwijk en omgeving opereerde, speelde daarbij een pioniersrol. De organisatie hield er in 2008 na 26 jaar mee op en droeg haar archief enkele maanden later over aan Amsab-ISG. Intussen is de collectie ontsloten en kan je die bij ons raadplegen.¹

In de 19e-eeuwse gordel van Gent kwamen vanaf de jaren 1960 heel wat migranten wonen.² Het Gentse beleid voor nieuwkomers kwam op bestuurlijk niveau maar traag op gang: in 1971 werd de Raadplegingscommissie voor Gastarbeiders opgericht.³ In 1981 ging in de Brugse Poort een stedelijk centrum voor de begeleiding van gastarbeiders van start. Dat was drie jaar nadat de vzw Samenlevingsopbouw Gastarbeiders (SGOV) was opgericht in de Rabotwijk.⁴ Die organisatie gaf bijvoorbeeld Nederlandse lessen aan anderstalige nieuwkomers. Er kwam een idee om een gelijkaardig initiatief op te zetten voor Turkse vrouwen die de weg naar de bestaande lessen nauwelijks vonden. Daarom richtten een aantal bewoners van diezelfde Rabotwijk, onder wie Katrien Desmet en Agnes Van Camp, in 1982 de vereniging El Ele op. De benaming is Turks voor 'hand in hand' en verwijst naar de overwegend Turkse samenstelling van de migrantenbevolking in Gent.⁵ El Ele was

een sterk wijkgebonden organisatie, met naast een werking in de Rabotwijk, ook activiteiten in de aangrenzende wijken Brugse Poort en Bloemekenswijk.

De initiatiefneemsters polsten via huis-aan-huisbezoeken naar interesse en die bleek er te zijn. Aanvankelijk gingen de lessen door bij mensen thuis, daarna stelde de plaatselijke parochie een lokaal ter beschikking. De doelgroep waren Turkse vrouwen van de eerste generatie. In de Rabotwijk waren die bijna allemaal afkomstig uit Emirdağ. 90 procent van de vrouwen was analfabeet en zelfs hun Turks was zeer beperkt. El Ele organiseerde daarom ook Turkse lessen.

Aanvankelijk kreeg de organisatie enkel materiële steun van het sgov. In 1984 volgde er voor het eerst financiële steun van de Vlaamse overheid. Naast taallessen kwam er toen ook vorming rond gezondheid en onderwijs. El Ele werd in 1985 omgevormd tot een vzw en ook mensen van de doelgroep gingen toen deel uitmaken van het bestuur. Datzelfde jaar verhuisde de organisatie naar de Elsstraat, waar ze beschikte over een eigen lokaal met een bibliotheek en een winkel van tweedehandskleding. Geleidelijk breidde de werking zich ook uit naar Arabisch sprekende vrouwen uit de wijk, vooral Marokkaanse vrouwen. De manier waarop El Ele met allochtone vrouwen werkte, inspireerde vrouwenwerkingen op andere plaatsen in Vlaanderen.

In 1990 werd El Ele erkend als een van de vier Gentse Lokale Integratiecentra (LIC) voor de zone Rabot, Brugse Poort en Bloemekenswijk. De erkenning als LIC hield de verplichting in zich ook te richten op andere doelgroepen dan vrouwen. Tussen 1990 en 2000 kwam een zeer gevarieerde werking tot stand: naast taallessen voor specifieke groepen, waren er initiatieven rond tewerkstelling, zoals sollicitatietraining, een naaiatelier en rijopleidingen. In die periode werd ook sterk projectmatig gewerkt.

In het project *Speldenprik* maakten allochtone vrouwen zelf kleding. Een opmerkelijk project

Uitnodiging van El Ele voor de voorstelling van het project *Interculturele bemiddeling in de gezondheidszorg*, 1993. (Amsab-ISG, Gent)

was *Ouder worden in Vlaanderen*. Het was gebaseerd op een Nederlands voorbeeld en kreeg subsidies van de Vlaamse overheid. Het leidde onder andere tot beleidsaanbevelingen op het vlak van de uitrusting van bejaardentehuizen. Het project werd uitgevoerd met Turkse en Arabisch sprekende bejaarden. Een ander project richtte zich naar bruiden die uit de landen van herkomst naar hier overkwamen. In de werking namen thema's als mensen zonder papieren en vluchtelingen geleidelijk een grotere plaats in, net als armoedebestrijding. Tegen 2000 stelde

El Ele een vijftiental mensen te werk.

Binnen het kader van het Vlaams Minderhedendecreet van 28 april 1998 kon in Gent maar één LIC worden erkend en dat werd de vzw Intercultureel Netwerk Gent (ING). Dat was een samengaan van de 4 bestaande LIC's: De Poort-Beraber, Interculturele Werking De Brug, Demokratik Halk Kültür Derneği (DHKD) en El Ele (vanaf toen ook bekend onder de naam Steunpunt Gent West).⁶ Die fusie kon binnen El Ele maar op weinig enthousiasme rekenen; er waren sterke verschillen in visie. De spanning

Uitstap van Maghrebijnse vrouwen van de eerste generatie uit Gent in het kader van het project *Ouder worden in Vlaanderen* van El Ele, 26 april 1999. (Amsab-ISG, Gent)

gen liepen op en uiteindelijk verliet El Ele het ING in 2004. Dat betekende een zeer gevoelige vermindering van de financiële middelen. Een gedeeltelijke oplossing kwam er door projecten in te dienen bij het Europees Sociaal Fonds (ESF), maar eind 2007 waren die afgelopen. Kort daarna ontstond tussen El Ele en het ESF een meningsverschil over de besteding van de gelden. Het ESF eiste een belangrijke som terug. Voor El Ele zat er niets anders op dan failliet te gaan. Op 31 december 2008 kwam formeel een einde aan het bestaan van de vereniging.

De geschiedenis van El Ele toont hoe de vereniging evolueerde van een plaatselijk burgerinitiatief, steunend op vrijwilligers, tot een onderdeel van het overheidsbeleid voor nieuwkomers, zowel op het lokale als op het Vlaamse

vlak. Die verschuivingen gebeurden niet zonder horten of stoten. De specifieke ontstaansgeschiedenis (een buurtgebonden vrouwenwerking) zorgde voor een permanente spanning tussen de prioriteiten van de initiatiefnemers en die van het overheidsbeleid. De culminatie daarvan kwam er toen El Ele het ING verliet en het door financiële zorgen uiteindelijk de werking moest opdoeken. Deze complexe evolutie is te volgen in het archief.

Na het stopzetten van de activiteiten bleef het archief- en documentatiemateriaal van de vereniging op de zetel van de organisatie. Die kreeg op 1 september 2009 een nieuwe bestemming. Een van de vroegere medewerkers meldde in de zomer van 2009 dat het archief dringend opge-

haald moest worden, anders zou het verdwijnen in de papiercontainer. Eind augustus doorliep Amsab-ISG met de voormalige medewerker de diverse lokalen om alle archiefonderdelen van El Ele te identificeren. Uiteindelijk is het equivalent van ongeveer 160 archiefdozen overgebracht.

Een complicerende factor was dat met het einde van de activiteiten van El Ele een juridisch geschil gepaard ging. Op uitdrukkelijk verzoek van de depotgever zijn de financiële stukken die daarbij een rol zouden kunnen spelen, niet in de inventaris opgenomen en dus ook niet toegankelijk. Het gaat om 29 beschrijvingen die voorlopig zijn ondergebracht in een apart genummerde reeks van 8 dozen.

De oudste stukken dateren uit 1989 en het materiaal loopt tot en met 2009. De evolutie van de vereniging wordt in eerste instantie gereflecteerd in de verslaggevende stukken, met name de reeks jaarverslagen en de verslagen van de raad van beheer en van de algemene vergadering. Vooral de verslagen van het team, de groep medewerkers die zeer regelmatig bijeenkwamen en de werking heel concreet invulden, tonen de polsslag van de vereniging. De oudste van die verslagen dateren uit 1989 en de jongste uit 2002, enkele jaren ontbreken of zijn onvolledig. De meerderheid is handgeschreven.

De stukken van het secretariaat en die over financiën en huisvesting geven een zicht op de vaak moeizame praktische kant van de werking. In de beschrijving van deelterreinen waarop de vereniging actief was, is goed te merken hoe de diverse thema's zich als het ware opdrongen vanuit de lokale context waarin El Ele werkte: het startpunt waren vrouwen met een migrantenachtergrond, gevolgd door thema's als tewerkstelling, armoede, drugs en vluchtelingen en asielzoekers.

Zeker nadat El Ele uit het ING gestapt was, waren projecten voor de vereniging van levensbelang. Die zijn dan ook uitvoerig gedocumenteerd in het archief. In zijn bestaan heeft El Ele talloze cursussen georganiseerd, het archief bevat daar

zeer veel materiaal over. Voor een sterk buurtgebonden organisatie was samenwerking een belangrijk aandachtspunt, net als vorming en studie. De sporen daarvan zijn eveneens in het archief terug te vinden. Van de eigen publicaties, en vooral van het verenigingsblad, is maar een kleine collectie aangetroffen. Een beeld van de activiteiten is wel te zien in de foto's die zijn overgedragen.

Tot slot: een gedeelte van de activiteiten van de vereniging bestond uit individuele hulpverlening op terreinen zoals huiselijk geweld, drugs en armoede. Het spreekt voor zich dat die stukken gesloten zijn om de privacy te beschermen. Ze zijn als dusdanig in de inventaris aangeduid.

Het archief van El Ele omvat 539 beschrijvingen in 66 dozen. Behalve het hierboven vermelde materiaal, is alles toegankelijk mits toelating van de archiefvormer.

Je kan de inventaris van het archief bestellen via orders@amsab.be.

- 1 Deze inleiding is grotendeels gebaseerd op twee gesprekken met Katrien Desmet, op 24 augustus 2009 en op 14 oktober 2009. Die gesprekken vonden plaats in het kader van de archiefoverdracht. Zie ook: Piet CREVE, *El Ele – Gent (1982-2008)*. In: *ODIS – Database Intermediary Structures Flanders*, <http://www.odis.be>, recordnr. 32134, laatst aangepast op 02/02/2012.
- 2 Voor een geschiedenis van dit stadsdeel, zie: Bart DE WILDE, *Gent/Rabot. De teloorgang van de textielnijverheid*, Tielt/Gent: Lannoo/Gent Cultuurstad, 2007.
- 3 Maaïke VANMEERHAEËGHE, *'Gastarbeiders, welkom te Gent?' De ontwikkeling van het stedelijk migrantenbeleid in de stad Gent (1971-1988)*, UGent, masterproef, 2013, p. 31.
- 4 Maaïke VANMEERHAEËGHE, *'Gastarbeiders, welkom te Gent?' [...]*, pp. 57, 59.
- 5 De vereniging gebruikt in haar documenten zowel de naam El Ele, El Ele – Hand in Hand, als El Ele – Hand in Hand – Yid fil Yid. Dat laatste is een toevoeging in het Arabisch; Voor een geschiedenis van de migratie uit het Middellandse Zeegebied naar Gent, zie: Jozefien DE BOCK, *'Alle wegen leiden naar Gent.'* *Trajecten van mediterrane migranten naar de Arteveldestad, 1960-1980*. In: *Brood & Rozen*, (2012)3, pp. 47-76.
- 6 Van deze organisaties is vandaag alleen de DHKD nog actief, zie <http://www.dhkd.be>. Voor een overzicht van de geschiedenis en de werking van het ING, zie: <http://www.ingent.be>.